

Apropå böcker om vårt land

Det pågående 200-årsjubileet av Zacharias Topelius födelse firas på mångahanda sätt. I mitten av april publicerade Finska Litteratursällskapet en fritt tillgänglig digital upplaga av *Maamme kirja*, en översättning av Topelius *Boken om vårt land*. Utgåvan inbegriper tre olika upplagor, källkritiska kommentarer och utmärkta sökinstrument.

Utgivningen skedde i nära samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland, vars omfattande utgåva av Topelius skrifter redan har producerat ett stort antal digitala utgåvor enligt samma modell. Bland dessa digitala publikationer (topelius.fi) hittas även den första svenska upplagan av verket i fråga från 1875, vars fräscha grepp alltjämt fångar läsarens intresse.

Den första upplagan av *Maamme kirja* utgavs 1876. Verket blev snabbt obligatorisk läsning i landets folkskolor och utkom därefter i otaliga upplagor fram till 1944. Sammanlagt 2,5 miljoner böcker hade då tryckts på de två inhemska språken. Och eftersom det stora flertalet av barnen var finskspråkiga blev *Maamme kirja* den viktigaste manualen för finländsk nationalkänsla långt in på andra hälften av 1900-talet.

Många intellektuella tog självfallet avstånd från Topelius idealistiska världsbild. Men hur de än krängde på sina ord reproducerade de ändå ofta Topelius föreställningar om Finland och dess folk. Karaktärsdragen hos mannarna i Väinö Linnas roman *Okänd soldat* reflekterar lydigt Topelius typologisering av Finlands stammar. Vad blev titeln på Jörn Donners likaså klassiska reportage om strukturomvandlingarnas Finland 1967? *Nya Boken om vårt land*.

I dag förknippas nationalism och nationalkänsla i medierna och samhällsdebatter ofta med inkräkt främlingsfientlighet och olika former av rasism. Men då glömmer man att ingen nationalstat kan uppstå och hålla ihop utan att ha en gemensam berättelse, som man både kan enas kring eller vara osams om.

Det väsentliga är inte hur ense medborgarna är om orsakerna till eller betydelsen av en viss händelse i landets historia. Det väsentliga är att de trots allt ser det förgångna ur nationell synvinkel, eftersom nationalstaten trots allt har varit förutsättningen för många uppskattade institutioner i samhället.

Uppenbara exempel på detta är Finlands representativa demokrati, välfärdssamhälle och värnpliktsarmé. De hade varken uppstått eller fortlevt utan en tillräcklig samsyn om att man vill att Finland är en egen stat och därför är villig att betala för det. I värsta fall med sitt eget liv.

Avigsidan av denna prioritering av nationalstaten är det som i rikssvenska medier har börjat kallas välfärdsnationalism. Flyktingar och invandrare motas i grind med hänvisning till att de tär på landets välfärd. Samma njujuga välfärdsnationalism gör sig gällande även i debatten om EU:s kommande budget. Man kräver mer till ett lägre pris.

Henrik Meinander, HBL 9.5.2018